

Maandag 20 maart 2017, Stadhuis Den Haag

Open data en big data; relatief recente fenomenen die in korte tijd de potentie hebben laten zien om het werk van overheden én rekenkamers blijvend te veranderen. Gemeenten genereren en bezitten erg veel data. Het openmaken en analyseren van deze schat aan data biedt legio kansen. Gemeenten worden daarmee bijvoorbeeld toegankelijker en kunnen transparanter opereren. Of door het koppelen van verschillende datasets ontstaat een completer beeld van de samenleving. Maar het beheer en het gebruik van de grote databerg brengen ook risico's met zich mee. Want wie is bijvoorbeeld verantwoordelijk voor de juistheid van de gegevens of de goede toepassing hiervan?

Tijdens het seminar over open en big data heeft dagvoorzitter Eva Brouwer de deelnemers meegenomen aan de hand van presentaties en discussies in de wereld van open en big data. Met het (ongevraagd) nemen van een selfie van de gehele zaal trapte Eva Brouwers het seminar af. De selfie stond symbool voor de wijze waarop iedereen dagelijks ongewild en vaak onbewust onderdeel is van andermans data.

Presentatie 1 – De ‘nieuwe renaissance’

Martijn Aslander

Martijn Aslander is professioneel lifehacker en stand-up filosoof en verbinder van mensen, informatie en ideeën.

In zijn presentatie over de ‘nieuwe renaissance’ betoogde Martijn dat door o.a. social media kennisverspreiding sneller gaat dan ooit, dat dit enorme kansen biedt voor mensen om zich bottom-up te organiseren en sneller, efficiënter en zonder bureaucratie dingen voor elkaar te krijgen en oplossingen te vinden voor moeilijke vraagstukken. Aan de hand van verschillende voorbeelden illustreerde hij deze stelling en zette uiteen dat de drijfveer achter deze ontwikkeling de technologische vooruitgang is. Wat nu nog een groot probleem is, is slechts een puzzel die wij middels technologische oplossingen nog niet hebben opgelost.

Op dit moment zitten we in een beweging van schaarste naar overvloed. Martijn geeft hiervoor verschillende oorzaken aan met als onderliggende basis [Metcalfé's Law](#).

De waarde van het netwerk vermeerderd met elke nieuwe aansluiting op het netwerk. Door social media zijn zoveel mensen nu op zoveel verschillende manieren verbonden dat er sprake is van een universal mind. Social media is niet alleen een communicatie instrument, maar ook een hefboom voor zelforganisatie van grote groepen mensen en maakt dat veel kennis voor veel mensen makkelijk beschikbaar is, dat innovaties steeds sneller plaatsvinden. Hiermee liggen oplossingen voor grote maatschappelijke problemen binnen handbereik. Maar waarom zien we dan niet dat het zo goed gaat? Wij zijn als soort het eindproduct van de mensen die op hun hoede waren en gespitst waren op gevaar. Het is onze cognitieve bias om bedreigingen te zien en we zijn daarom niet opzoek naar goed nieuws.

De maatschappelijk technologische werkelijkheid en de politiek bestuurlijke werkelijkheid zijn verschillende werelden die niet meer goed bij elkaar aansluiten. Door technologie en onderlinge verbondenheid van mensen kan de overheid vaker en sneller buitenspel komen te staan (denk bijvoorbeeld aan Project-X in Haren). Wanneer de functie van bureaucratie teveel die van hindermacht is, dan gaan we meer en meer zien dat mensen zelf deze hindermacht gaan hinderen en omzeilen door zelforganisatie. In dit kader refereerde Martijn ook aan [Barry Schwartz](#) en zijn oproep voor meer praktische wijsheid. Martijn pleit er daarom bijvoorbeeld ook voor om als overheid gebruik te maken van de kracht van het netwerk. Breng bijvoorbeeld een permanente betaversie naar buiten en accepteer dat dit nog niet af is. Laat de samenleving meedenken en meebouwen aan de uitwerking daarvan. Iedereen tezamen weet en kan meer dan de overheid alleen.

Presentatie 2 – Het ‘Waarom, Wat, en Hoe’ van big data en datagedreven business model innovation

Prof. dr. Frans Feldberg

Frans Feldberg is hoogleraar Data-Driven Business Innovation aan de VU Amsterdam en directeur Amsterdam Center for Business Analytics.

In zijn presentatie liet Frans zien dat big data de laatste jaren veel in het nieuws was en, in de woorden van Harvard Business Review, een onderwerp is dat nog nooit zo snel opkwam en op de agenda terechtkwam van het bedrijfsleven. Of het een hype is of één van de allergrootste veranderingen in de *business environment* liet Frans zien door in te gaan op wat er is veranderd met/door big data, waarom dit relevant is, en hoe big data zorgt voor innovatie.

Big data kan worden beschreven in vier V's: Volume, Variety, Velocity en Veracity. Vandaag de dag wordt meer data gegenereerd door machines, servers en mobiele telefoons dan door mensen, en meer van deze data is nu voor iedereen beschikbaar (Volume). De data is op vele verschillende (on)gestructureerde manieren beschikbaar, variërend van bijvoorbeeld csv-bestanden tot Youtube video's, foto's en geluidsbestanden (Variety). De snelheid waarmee data geproduceerd, verwerkt en geanalyseerd wordt blijft toenemen (Velocity).

Hoe waarheidsgetrouw big data is, kan een lastig punt zijn door de snelle veroudering van data en het feit dat data, bijvoorbeeld afkomstig van social media, niet per se juist hoeft te zijn (Veracity).

Big data is een nieuw instrument waarmee je nieuwe inzichten kan krijgen. Het opent de deuren naar een andere wereld, net zoals met de intrede van de microscoop waarmee een andere blik op de werkelijkheid mogelijk werd. Frans illustreert de impact van big data ook door te refereren aan [Moore's Law](#) en de [tweede helft van het schaakbord](#). Big data heeft het punt bereikt waarop de exponentiële groei van een nieuwe technologie een significante economische impact heeft op bedrijfs- inrichting en strategie.

Dat big data inmiddels zorgt voor vernieuwende bedrijfsstrategieën en marktverstoringen liet Frans zien aan de hand van vele voorbeelden. Om dit te illustreren wordt hier een voorbeeld uitgelicht van Rossignol. Rossignol is een fabrikant van ski's. Door het verzamelen van data van hun gebruikers kan Rossignol haar klanten beter bedienen, bijvoorbeeld met extra services om skiërs van gelijk niveau/gelijke interesse te aan elkaar te koppelen of om de dichtstbijzijnde Rossignol dealer te vinden. Maar met de gebruiksdata van al hun klanten is Rossignol ook in staat betere, gepersonaliseerde inschattingen te maken voor verzekeringen. Hiermee is Rossignol naast een fabrikant van skimateriaal ook een nieuwe (betere) speler op het vlak van verzekeringen geworden.

Presentatie 3 – De toepassingen van (big) data analyses in de praktijk bij de gemeente Schiedam
Drs. Johan Deijl

Dirk-Jan 't Hoen

Johan Deijl is strategisch beleidsadviseur onderzoek bij de directie-staf van de gemeente Schiedam en is tevens hoofd van het Kenniscentrum Maassluis-Vlaardingen-Schiedam. Dirk-Jan 't Hoen werkt als concerncontroller bij de gemeente Schiedam. Dirk-Jan heeft als onafhankelijk adviseur van de directie en college een belangrijke rol bij de doorontwikkeling van de organisatie en het interne besluitvormingsproces.

Johan en Dirk-Jan presenteerden gezamenlijk hoe big data in de praktijk bij een lokale overheid wordt toegepast middels een monitor Sociaal Domein. Dirk-Jan trapte af door in te gaan op de ontstaansgeschiedenis van de monitor. De aanleiding van het inzetten van big data lag namelijk in de 3 decentralisaties (3D's) waarmee gemeenten geconfronteerd werden (meer taken in combinatie met een afnemend budget voor deze taken). Deze opgave vroeg om een veranderende rol voor de lokale overheid. Het implementeren en uitvoeren van de 3D's en het realiseren van de taakstellingen maakte een data gedreven sturing noodzakelijk.

De oude modellen/werkwijzen waren niet meer passend in de huidige praktijk. De raad vroeg namelijk ook om goede en actuele informatie om te kunnen sturen.

Voor de uitvoering van de monitor hebben de gemeenten in de bestaande samenwerking Maassluis, Vlaardingen en Schiedam de ICT afdelingen op onderdelen samengevoegd, er is een regionaal kenniscentrum opgericht en is er een datawarehouse ingericht voor het sociaal domein ten behoeve van het dashboard en de sturing.

De ervaring van het werken met de monitor heeft al geleid tot veranderingen in de gemeentelijke werkwijze en verschillende aandachtspunten. Zo is er een verschuiving te zien van beleidsontwikkeling naar meting en bijsturen. De kaderstelling aan de voorkant voor de raad is ook minder. Er is meer aandacht voor processturing en er worden eisen gesteld aan het bijsturen. Een belangrijk aandachtspunt is privacy. Het systeem is zo ingericht dat wanneer data binnenkomt deze wordt bewerkt en binnen twee uur wordt ontdaan van persoonsgegevens.

Johan liet zien wat de gebruiksmogelijkheden van het dashboard zijn. In het dashboard zijn verschillende hoofdmenu's: strategisch; begroting en raming sociaal domein; wijkteams; jeugd en Wmo; Stroomopwaart (participatiewet); wijkprofielen. Binnen deze hoofdmenu's zijn verschillende detailniveaus te selecteren.

Presentatie 4 – Big data, start small

Dr. Frank Bongers

Ir. Arthur Vankan

Frank Bongers is principal consultant bij onderzoeks- en adviesbureau Dialogic en houdt zich bezig met de thema's (Beleids)evaluatie, Wetenschaps-, Informatie & Innovatiebeleid en Openbaar bestuur. Ook was Frank meer dan tien jaar actief in lokale rekenkamers. Arthur Vankan is senior consultant bij onderzoeks- en adviesbureau Dialogic en docent 'Data & digitale methoden' bij de Utrecht Data School (Universiteit Utrecht).

Frank en Arthur gingen in hun presentatie in op de inzet van big data in beleidsonderzoek en de link met rekenkameronderzoek. Frank startte en ging met name in op de mogelijke impact van big data voor rekenkamers. Daarin schetste Frank verschillende consequenties voor rekenkamers. Big data is bijvoorbeeld een verrijking voor de gereedschapskist waarmee bijvoorbeeld geen steekproef meer hoeft te worden genomen, maar de totale populatie kan worden onderzocht. Maar big data kan ook de focus van rekenkameronderzoek zijn. Is er bijvoorbeeld een kader voor de inzet van big data, is het open- en big data beleid wel doelmatig en doeltreffend, hoe effectief en efficiënt is het interne databeleid, of wordt er wel gehandeld in overeenstemming met de wet- en regelgeving?

Betekent big data ook dat rekenkamers een data scientist nodig hebben? Nee, van belang is dat onderzoekers voldoende kennis hebben om de juiste vragen te kunnen blijven stellen. Om als rekenkamer echt big data onderzoek uit te voeren kan deze deskundigheid worden ingehuurd of tussen rekenkamers worden gedeeld door een data scientist pool.

Arthur ging in op enkele voorbeelden over big data gebruik in beleidsonderzoek. Een vraag gestuurd onderzoek vanuit het ministerie van Financiën om te bepalen of een bedrijf winst heeft gerealiseerd uit innovaties om zodoende in aanmerking te kunnen komen voor een belastingvoordeel. Arthur gaf aan dat veel data wel beschikbaar is, maar dat de grootste uitdaging is om te zorgen dat deze data op een juiste manier gecombineerd kan worden zodat er waardevolle informatie ontstaat. Ook beschreef Arthur verschillende voorbeelden van meer experimenteel onderzoek. Zo is de muziekbeleving en gebruik van (gesubsidieerde) muzieklocaties in Eindhoven onderzocht door open data bronnen te combineren met informatie uit o.a. Facebook en Google.